

Людмила Юхно
студентка
Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Автор піднімає питання щодо визначення концептуальних аспектів інклюзивної освіти в Україні. Проаналізовано підходи до сучасного розуміння інклюзії в Україні. Виділено та схарактеризовано основні принципи започаткування інклюзивної освіти в Україні.

***Ключові слова:** інклюзивна освіта, інклюзивне середовище, діти з особливими освітніми потребами.*

Система освіти в Україні розглядається як основа національного і духовного відродження суспільства, а її основне завдання полягає у вихованні покоління людей, які здатні оберігати та примножувати цінності національної культури і громадянського суспільства, розвивати, зміцнювати незалежну, соціальну та правову державу як невід’ємну складову світової спільноти. На сьогодні інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в освітній простір України відповідає пріоритетам державної політики і полягає у створенні рівних можливостей для дітей та молоді у здобутті якісної освіти, забезпеченні її варіативності відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей тощо. Метою інклюзії в освіті має стати ліквідація соціальної ізольованості, що є наслідком негативного ставлення до поняття різноманітності.

Слід зазначити, що реформування освіти в напрямі інклюзії підтверджується численними змінами в законодавстві України, практичною діяльністю закладів освіти та узгоджується з основними міжнародними документами у сфері забезпечення прав дітей, зокрема зі статтею 24 «Освіта» Конвенції ООН «Про права осіб з інвалідністю» [3, с. 8]. За визначенням ЮНЕСКО, інклюзія – це динамічний процес, який полягає в позитивному ставленні до різноманітності учнів у навчальному середовищі, сприйнятті індивідуальних особливостей дитини не як проблеми, а як

можливостей для розвитку [1, с. 22]. Інклюзію необхідно розглядати одночасно і як політику, і як процес, які забезпечують всебічну участь усіх членів суспільства у будь-яких сферах життєдіяльності, зокрема, в освітній. Вважаємо що рух освіти у напрямі інклюзії – це не тільки технічна або організаційна зміна, але і певна філософія в освіті.

Інклюзія як освітня концепція постійно розвивається, і є вкрай важливою для формування стратегій, спрямованих на усунення причин і наслідків дискримінації, нерівності та виключення. Таким чином, питанням інтегрованого навчання та виховання дітей із порушеннями психофізичного розвитку приділяли увагу численні фахівці в галузі соціальної, корекційної, спеціальної педагогіки та дефектології: Л. Аксьонова, В. Бондар, Є. Бондаренко, М. Веденіна, М. Власова, О. Глоба, В. Григоренко, П. Горностаї, Г. Іващенко, Б. Пузанов. В Україні окремі аспекти проблеми інклюзії висвітлюються у працях М. Андрєєвої, А. Колупаєвої, О. Рассказової, М. Сварника, В. Синьова, Н. Софій, М. Шеремет, А. Шевцова.

На основі вивчення наукових джерел, проаналізуємо аспекти сучасного розуміння інклюзії: по-перше, інклюзія – це процес неперервного пошуку ефективних способів врахування питання багатоманітності; по-друге, інклюзія спрямована на виявлення й усунення бар'єрів, на основі узагальнення і оцінки інформації з метою вдосконалення освітньої політики і практики заохочення дітей і дорослих з особливими потребами до навчання; по-третє, інклюзія створює умови для присутності, участі та досягнень усіх учнів; по-четверте, інклюзія передбачає приділення підвищеної уваги до дітей «групи ризику», для яких існує ризик виключення чи неуспішності, і, за потреби, застосування необхідних заходів для забезпечення їхньої присутності, участі та досягнень у системі загальної освіти.

Виділяємо основні принципи започаткування інклюзивної освіти в Україні: рівний доступ до навчання в закладах освіти та отримання якісної освіти кожною дитиною; визнання здатності до навчання кожної дитини та створення відповідних умов для цього; забезпечення права дітей розвиватись у родинному оточенні та мати доступ до всіх ресурсів місцевої спільноти; залучення батьків до освітнього процесу дітей, як рівноправних партнерів та їх перших учителів; навчання, яке ґрунтується на особистісно орієнтованому та індивідуальному підходах; визнання факту, що інклюзивне навчання передбачає додаткові ресурси, необхідні для забезпечення особливих

освітніх потреб дитини; використання результатів сучасних досліджень та практики в реалізації інклюзивної моделі навчання; командний підхід у вихованні та навчанні дітей, який передбачає залучення педагогів, батьків, спеціалістів [4, с. 11].

Проблема інклюзивного навчання, що передбачає подолання стереотипів щодо навчання дітей із різними порушеннями психофізичного розвитку з їхніми здоровими однолітками та необхідність розробки механізмів впровадження базової Концепції розвитку інклюзивного навчання в Україні у відповідності до основних міжнародних документів набуває досить важливого значення. Ще однією з важливих умов реалізації інклюзивної освіти, є те, що в кожному класі повинен бути асистент вчителя, який буде допомагати дітям у навчанні. Таким чином, для виконання даної норми необхідно системно готувати науково-педагогічні кадри вищої школи до роботи в інклюзивному середовищі, постійно підвищувати їхню кваліфікацію щодо запровадження особистісно-орієнтованих та інноваційних освітніх технологій, створення адаптованого навчально-методичного забезпечення [2, с. 10].

Визначимо аспекти сучасного розуміння інклюзії: по-перше, інклюзія – це процес неперервного пошуку ефективних способів врахування питання багатоманітності; по-друге, інклюзія спрямована на виявлення й усунення бар'єрів, на основі узагальнення і оцінки інформації з метою вдосконалення освітньої політики і практики заохочення дітей і дорослих з особливими потребами до навчання; по-третє, інклюзія створює умови для присутності, участі та досягнень усіх учнів [2, с. 10-11].

Попри труднощі реалізації інклюзивної освіти можемо відзначити і позитивні результати щодо втілення інклюзивної моделі навчання у школах України. Так, Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» започаткував програму «Інклюзивна освіта», яка спрямована на розробку ефективної моделі інклюзивної освіти, що забезпечувало б успішне навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітньої школи за належної підтримки усіх спеціалістів та батьків. У рамках програми цієї програми було реалізовано численні проекти серед яких: «Реалізація прав людини через рівний доступ до якісної освіти», «Змінимо світ для дітей з особливими потребами - кроки до партнерства», «Розвиток модельних центрів інклюзивної освіти для дітей з особливими потребами», «Створення ресурсних

центрів інклюзивної освіти для батьків дітей з особливими потребами», «Впровадження інклюзивної освіти в Україні», «Інклюзивна освіта для дітей з особливими освітніми потребами в Україні» [1].

Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами та осіб без інвалідності має свої переваги: не розділяє дітей з інвалідністю та їх однолітків; дає уявлення про те, які проблеми можуть мати інваліди, та виховує повагу й толерантність суспільства до інвалідів; допомагає дітям з особливими потребами набуту впевненості у собі у реальних умовах, що не відірвані від дійсності; допомагає дітям з особливими освітніми потребами оцінити, більш реально, свої здібності, навички та можливості; витрати на таке навчання відносно невисокі порівняно із навчанням у спеціальних закладах [5].

Проведені дослідження дають можливість зробити висновки, що діти з особливими потребами, які уже навчаються в інклюзивних класах почуваються потрібними, стають самостійнішими; змінюються поведінка та ставлення до навчання та оточуючих; діти поступово адаптуються в колективі, у них з'являються нові друзі, зникає відчуття ізоляції; відбуваються швидкі та помітні зміни в розвитку; діти значно удосконалюють свої вміння й навички, намагаються краще читати, писати, малювати (це простежується в дитячих творчих роботах); переймають у ровесників соціальний досвід; здорові діти накопичують позитивний досвід взаємодії; здорові діти стають добрішими, милосерднішими; забезпечується співпраця, співпереживання [3, с. 64-65].

Отже, концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – всі діти є цінними й активними членами суспільства, а навчання в інклюзивних освітніх закладах корисне як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для інших дітей, членів родин та суспільства в цілому. Її корисність у тому, що учні з вадами розвитку звикають жити в середовищі своїх здорових однолітків, беруть участь у шкільному й позашкільному житті освітнього закладу, привчаючись таким чином до активного життя в соціумі. Питання впровадження інновацій в освіту осіб з особливими освітніми потребами досить суперечливе й водночас, актуальне, яке потребує подальшого всебічного дослідження.

Список використаних джерел

1. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». Програма «Інклюзивна освіта». / <http://www.ussf.kiev.ua/index.php/go=Inklus>
2. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. – К., 2016. – 68 с.
3. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І., – К.: 2007. – 128 с.
4. Основи інклюзивної освіти. Навчально – методичний посібник:/ за заг. ред. Колупаєвої А.А. –К: « А.С.К.», 2012. – 308 с.
5. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні / В. Синьов, А. Шевцов // Дефектологія. - 2004. - № 2. - С. 6-11.

Марія Яремович

методист, викладач КЗ ЛОР

«Бродівський фаховий педагогічний коледж
імені Маркіяна Шашкевича»

м. Броди

ІННОВАЦІЇ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ: ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ

У публікації проаналізовано інновації, які доцільно використовувати під час організації інклюзивного освітнього середовища. Головна увага зосереджена на характеристиці соціальної політики у сфері забезпечення якісної освіти для осіб з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: *інклюзивна освіта, соціальна політика, інновації, технології інклюзивного навчання, особи з особливими освітніми потребами.*

Невідворотні процеси, які сьогодні спостерігаємо у освітньому середовищі, докорінно змінюють його. Реформування, демократизація, гуманізація, толерантність, модернізація – чи не найголовніші характеристики цих освітніх змін. Світові тенденції інтеграції та глобалізації суспільства вимагають нових підходів до навчальної та виховної діяльності. Перед учасниками освітнього середовища постають нові завдання, для виконання яких необхідне застосування інноваційних освітніх й виховних технологій. Оновлення змісту і форми освітнього процесу зумовлюють